

Tomáš Maleček, Normalizační šrámy na duši Divadla Járy Cimrmana

Posudek pro Celostátní studentskou vědeckou konferenci – Historie 2020

Soutěžní práce s poetickým, leč výstižným názvem vychází z rozsáhlejší a komplexnější diplomové práce autora. Je koncipována, členěna a vypracována se všemi náležitostmi vědecké práce. Po atraktivním úvodu formuluje přesně jednotlivé badatelské otázky, jejichž řešení se věnuje v následujících kapitolách a podkapitolách, představuje své prameny a metody.

Ve vstupní kapitole *Zlatá éra závěru 60. let* autor rekapituluje vznik a počátky divadla – obecně v kontextu rozvoje divadel malých forem se zvláštním zřetelem na specifika poetiky i provozu DJC (od rozhlasového projektu k divadelnímu provozu) a na (poměrně dramatické) personální proměny ideového, autorského a interpretačního zázemí postupně se vytvářejícího souboru. Přechodem k období, které tvoří jádro práce, je podkapitola s příznačným názvem *Premiéra posvěcená nástupem „normalizace“*.

Normalizační období 70. a 80. let je členěno do čtyř v zásadě chronologických, obsahově též výrazně odlišných podkapitol. Všechny mají několik společných charakteristických rysů, daných přístupem autora, které z práce činí něco víc než jen „kroniku“ jednoho výjimečného divadla. Osudy DJC jsou zde představeny nejen jako divadelní provoz konkrétního divadla (definovaného jako soubor i jako místo představení), ale v širších politických, kulturně-politických, uměleckých i organizačních souvislostech divadelního provozu v období normalizace. DJC v těchto letech fungovalo vždy na pomezí oficiálně povoleného a trpěného souboru, s řadou překážek prvoplánově provozní a organizační povahy, ve skutečnosti v důsledku nenormálnosti normalizační politiky. Autor sleduje autorské, režijní a herecké osobnosti a jejich podíl na kvalitě a popularitě jednotlivých her, postupné přibývání repertoáru, počty představení na měnicích se mateřských (nebo macešských) scénách i na zájezdech, ale třeba též specifickou roli kulisáků. To vše v podmínkách normalizační kulturní politiky a praxe, se všemi agenturami, studii, obvodními kulturními domy, schvalovacími procedurami, cenzurními zásahy, zákazy a jejich odvoláváním, přesuny atd. Důležitým detailem je, že za většinou „opatření“ proti DJC nebo v jeho prospěch stáli konkrétní lidé (jako zajímavý detail je možné zmínit celkem pozitivně vykreslenou, jinak obvykle demonizovanou Jiřinu Švorcovou).

Druhou výraznou rovinou působení DJC v normalizačním období, zejména v době po Chartě 77, je propojení DJC prostřednictvím některých jeho členů (především režiséra Andreje Kroba a některých kulisáků) s jádrem českého disentu kolem (též divadelníka) Václava Havla. Vztahy režimu k DJC v době po Chartě přinesly jeho hlavním osobnostem nejen ony „šrámy na duši“ (naštěstí nikoliv výraznější šrámy na charakteru), ale jednotliví členové souboru i divadlo jako celek měli možnost poznat nejenom výše zmíněné měkčí způsoby režimního tlaku, ale i tvrdší formy represe (sledování StB, udavačství). Ačkoliv autorovým primárním cílem v této práci není sledovat umělecké stránky, úroveň atd. DJC, v těchto pasážích působí jeho práce nejsilněji i v těchto souvislostech. Přímé výpovědi aktérů i autorovy interpretace velmi jasně ilustrují, nakolik originálně byla normalizační zkušenost přetavena autorsky a inscenačně, ať již v divadle nebo ve filmu *Nejistá sezóna*.

Poslední stručná (spíše jen výhledová) kapitola *(Ne)ohrožující svoboda* je věnována postojům a činnosti DJC během sametové revoluce a v následujícím období (očekávání, obavy, realita). V závěru autor stručně rekapituluje své odpovědi na otázky vytyčené v úvodu. Práce samozřejmě obsahuje seznam pramenů a literatury i řadu zajímavých dokumentů v příloze.

Pro zodpovězení otázek, které si vytyčil, autor využil poměrně široké spektrum pramenů. Základem, který je též nutné zdůraznit a ocenit, jsou rozhovory autora s hlavními aktéry a využití jejich soukromých archivů. Tyto zdroje autor pochopitelně konfrontuje s úředními dokumenty z fondů institucí, které se podílely na normalizačním provozu (z fondů Archivu hl. m. Prahy) nebo přímo na dohledu a represí (z fondů Archivu bezpečnostních složek). Zřejmě vzhledem k zaměření na společenské a politické kontexty, nikoliv primárně na teatrologické otázky v užším slova smyslu, autor méně využívá například dobových divadelních kritik nebo pozdějších hodnocení DJC z těchto hledisek. (Respektive, vzhledem k tomu, že sám nejsem teatrolog, nemám o pramenech a sekundární literatuře tohoto druhu přehled.)

Práce je napsána svěžím, čtivým stylem, který se nesnaží napodobovat poetiku divadle, k čemuž by mohlo téma svádět.

Celkem je možné konstatovat, že práce je výborným příkladem schopnosti autora koncipovat a realizovat smysluplný badatelský projekt a jeho relevantní výsledky na požadované úrovni a v požadované formě (ať již kvalifikační nebo soutěžní práce) ji úspěšně prezentovat.